

FÖLDINDULÁS.¹

I.

UTCA.

*Este az utcán. Sétatér.
Járok a sodró tömeg gomolyában.
Csorgó villanyfény. Tegnap sár.
Locsogó lucokban lépdél a lábam.*

*Surranó párok. Durva kacaj.
Képen kalapácsos nagy vörös ember.
Vörös szegfűk és vörös szitok.
Ajkamig ér a vörös tenger!*

*Adámmal álltam a Tower falán,
Utca zaját oda est szele hajtja,
Leszálltam a földre, most benne vagyok:
Nem dallam a tömeg morajja!*

II.

RAZZIA.

*Angyalföld. Éjjel. Razzia.
Megyünk: urak, rendőrök, írók.
Sápadt csend. Össze-visszafirkált
Vakolathagyta tűzfalak.*

*Egy-szoba-konyha. Pisla mécs.
Penészes, pállott levegő.
Szegénybűz, fojtó, szinte hullaszag.
Párnátlan ágyon, csikos, szennyes
Hasadt dunnával eltemetve
Négy félig-ingű kisgyerek
Halottas arccal hentereg.
Az anyjuk ül, kiaszott mellén
Az ötödikkel. Rámmered:
Két nagy, üres, csodálkozó szem
És két hegyes vad arc csont.*

*Szoba. Füsttől, bacillusoktól
Fekete és savanyú légben,*

¹ Ez a költemény egy nagyobb lírai-epikai kompozíciónak önálló része. Az élmények, amelyek alapját teszik, a háború előtti utolsó évekből valók. A munkának itt közölt része három évvel ezelőtt íródott.

Nagy zsirpecsés asztal mellett
 Tizenkét ember: öregasszony,
 Két fiatal pár, hét gyerek.
 Tizenkét sípoló tüdő,
 Tizenkét kinnal köhögő,
 Tizenkét véresen vonító
 Halál-kutyája. Ülnek együtt
 S halálraitélt ujjakkal
 Cukrász uraknak csomagolnak
 Ezüstpapírba cukrokat.

Pincelakás. Matrác a földön,
 Sűrűn, sorban, és emberek,
 Kiehezett, agyongyötört,
 Halálílg hajszolt emberek,
 Lihegő, pilledt emberek,
 Melegre-sajgó emberek,
 Férfj, asszony, lány, legény, gyerek,
 Vad, össze-vissza gombolyag,
 Vad ember-kigyó forgatag.

Szobák, pincék, zugok, lyukak . . .
 Az Inferno setét csodája
 Szakadt jel lábaim alatt!
 Véres fonákja a villamos világnak!
 Jaj, hát ez is van a világon!
 Jaj, sok-sok élet, amely nem-élet,
 Tengernyi ember, aki nem-ember!
 Velem-egy-lélek emberek,
 Egy-vér testvérek, emberek,
 Tenyésznek és ténjfergenek,
 Fetrengnek és penészlének,
 És rám merednek, mind rám merednek:
 Átok-szemek! vérvád-szemek!

Minden szentek, segítetek!
 Ki láttam ezt a látni poklot,
 Hogy éljek ezzel? Mit tegyek?

III.

MIÉRT?

Én, ha ledőlök fáradt vánkosomra,
 Isten nevében békén nyugosom.
 Ők felriadnak rothadt vackukon,
 Ha raziára rendőr zörget ajtót.
 Miért?

Én hétszer mosom a kezem naponta,
 És vár a fürdő, szappan, tiszta gyolcs.

Őket alattomos, rekedt kacajjal
Csókdossa szájon a Tuberkulózis.
Miért?

Hozzám beszél évezrek bölcsesége,
És lélek és természet énekel.
Az ő szegény szemük csak láb alá néz.
Szemellenzős igásló így üget!
Miért?

Énbennem bűg a szférák orgonája,
És minden reggel Istennel beszélek.
Nekik szegényeknek üres az ég,
És Názárettől milyen messze járnak!
Miért?

Enyém a mély, a magas és a minden,
A végtelent lehellem levegőmül.
Ők, mint a ló a taposó-malomban,
Élnek dolgozni és dolgoznak élni.
Miért? miért? miért?

IV.

SZABAD-E?

Jól van ez így? Istenes így?
Szabad-e nekem így élnem tovább?

Mikor a csengő hív a reflektóriumba,
És a kereszt alatt a leves párolog,
Azt gondolom: Nem kell elfutnom innen
Járdánülő kubikosok közé,
Megosztani a kenyeret velük
Meg a targoncatolást?

Amikor várnak villamos teremben
Melegszerű, jólfélt gyerekek,
Hogy magyarázzak consecutiót,
És olvassak nekik Zalán Futását,
Egy kérdés rajtam átnyílall:
Nem üzne el, ha látna, innen
Jóságos mesterem,
A Trastevere Kalazanciussa,
Napsfénytelen utcák közé,
Sápadtka rongyosoknak vinni Kátét
És Abécét és embermeleget?

És amikor ülök az asztalomnál
És bongatom az édes rimeket,
És amikor márványos oltár
Lépcsőin állok aranyos palástban,

Valaki mintha hívna:
 Talán a Krisztus?
 Az angyalföldi szükségkápolnának
 Szegényes Krisztusa?
 Ide kell a halász,
 Szennyos vizeire a külvárosi ködnek!
 A kérgeseknek kell a szó:
 A össze-visszarugdosott
 Mostoha bárányoknak
 Serege sir vagy sirni se tud már
 Pásztor után! . . .

V.

DE HALLANÁK-E?

De hallanak-e szómat értük?
 És értenék-e szómat ők?
 És érteném-e őket én,
 Aki nem értek semmit immár
 Ezen az össze-vissza zűr-világon,
 És azt a furcsa idegent sem értem,
 Aki azt mondja bennem: Én . . . ?

VI.

VÉR AZ UTCÁN.

Hirtelen erőszakos zörrenéssel megtorpan a villamos.
 Az emberek egymásnak esnek, a kocsivezető káromkodik.
 Mi történt?

A mellékutcákból fekete-vörös áradat gomolyog elő:
 Emberek, eltorzult arcok, hadonázó karok és botok,
 Vörös virágok és vörös cédulák, és egy vörös kendő egy törött boton
 Szemérmetlenül táncol a levegőben.

Balra nézek: egy kancsal ember valamit rekedten ordít.
 Jobbra nézek: egy zöldköpönyeges ember a könyökével törtet a többi elé.
 Egy kopasz és egy vöröshajú karonfogva topog és egymásra nevet.
 Kitaláló embertesthullám körülözönlí a villamost.
 Mi történt?

Sztrájk! Munkások! Tüntetés! Ki az utcára! és Jogot a népnek!
 És egyre nagyobb és egyre sötétebb tömegek áradnak a Parlament felől.
 Megálljunk!

A villamos menni akarna. Nem szabad! Zörren az ablak,
 Az üvegcserepek hullnak és az emberek lebuknak a pad mögé. Verekedés.
 Le a kocsiról! Fussunk! De merre? hová?
 Kódarabok surrannak a levegőben. Kirakatok vasfüggönye recsegetve gördül alá.
 Zörren az utcai lámpa üvege.
 Lábak dobogása. Üvöltő jelszavak, szitok és zuhanás.
 Segítség!

Egyszerre végigvonaglik a tömegen egy dacos és keserű nyögés:

Jönnék a rendőrök! Attak! Fussunk!

Jönnék!

Nagy keményhúsú lovakon, magasra emelt karddal,

Összeszorított szájjal, jönnek, ügetve, némán,

Nagy, széles, dobogó sorban.

Villognak fekete fénygel a kardok, a szerszám, a sisakok harci taréja.

Fussunk! Fussunk! Itt emberhalál lesz!

De hova jussak? És miért? Én nem vagyok a tüntetőkből!

És nem vagyok a kardosokból!

Vagy mind a kettő én vagyok?

Irgalmas Isten! Mind a kettő én vagyok?!

Fussunk! Szikrázva csattognak a patkók.

Most! Lecsap egy bukdácsoló sárgakabátos fejére a kard.

Elesik. Véres a homloka. Rohan az attak hullámrengése tovább.

Vér!

Messziről puskák ropogása kattog. Lönek! Emberekre!

Vér!

Állok magam egy kapubolt alatt,

Pihegek a falnak dőlve és kétségbeesetten

Próbálok egymáshoz illeszteni a gondolatokat.

Ó jaj, szegény futók!

Vér és verejték csorog az arcotokon,

És vért kiáltotok és dinamitot és hullást és örületet.

És hány tudja köztetek, miért?

Ó, hogy szánlak, szánlak benneteket!

És jaj, ti szegény rendőrök!

Csizmába, sisakba bujtatott szegény parasztfiúk,

Kiknek kardot kell vonnotok,

Akikre száll kő és káromkodás,

És markotokon csurran a vér,

Míg odahaza tán sir a kisgyerekeitek és templomban reszketve könyörög értetek

Ó, hát titeket hogy szánlak, jó testvérek!

[az asszony

És ti, szegény, szegény nagyok,

Kapitányok, grófok, miniszterek,

Kiknek fejére zúdul minden átok,

És lelketeket égeti a vér,

Titeket is, nyomorult testvérek, ó mennyire, mennyire szánlak!

Mind, mind, mind szánlak és értlek és szeretlek,

Szegény testvérek, igavonó vakok,

Vak gyilkosok és vak öngyilkosok!

Betegséget betegbb orvossággal orvosoló balgák!

Ó jaj, sirjunk mind, sirassuk magunkat és egymást,
 És próbáljuk meg gyűlölni a gyűlöletet,
 És könyörölni nyomorult magunkon:
 Hátha talán még megkönyörül rajtunk
 A meggyalázott Isten!

Ita nem van!

VII.

PRÉDIKÁCIÓ.

És miután bezárt ajtók megett
 Feltúrtam mind a könyveket,
 És megtanultam, mit beszélnek
 A bölcsek és a lázadók,
 Egymásra zendült szívem két felének
 Imígy tartottam prédikációt:

VIII.

SZÜRET.

Sírhatsz! Hiába! Lángol a vad Szüret.
 Vér-gálicokkal kinra locsol szegény
 Fürtökre vár a Típrató Kád,
 Várnak a vad taposó legények.

Két ősi típró, két iszonyú iker:
 A Bűn az egyik, másik a Balgaság.
 Sivalkodó kis Szív-szemeknek
 Mustja zuhog feketén alattuk.

Hiába lángol háborodó szemed,
 Üres szemgödriük rád vigyorog bután:
 A Krisztus tűzszemét se látják,
 Hát a te pisle picinyke mécsed!

Hány zengő lélek sirta siralmadat,
 Ó hány acélszív ökle dörömbözött
 Mellük bozontos boltozatján:
 S tombol a tánc, fut a vér a Kádban.

Nincsen reménység: hinni tanulj, szívem,
 A nincsent hinni, hinni a képtelent:
 Az érthetetlen Értelemnek
 Hinni tanuld igen-es malasztját.

Az érthetellent Értelem életi,
 Rothadt szemből is bort fanyarul a must.
 Övé a szőlő: és a Gazda
 Tudja, miért, hogyan és mi végre?

IX.

KEVÉS!

Haj be vénes bölcsesség ez,
 Ijjú szívem, haj de bús!
 Könyves ész ha erre végez,
 Sajgó szívnek csak kevés ez,
 Ki tövissel koszorús!

Nem születtem eszme-ágyon
 Elheverni álmodón:
 Tenni, tenni, tenni vágyom!
 Élni mért e bús világon,
 Hogyha meg nem mozgatom?

X.

KENET.

Csitt, nyugtalan szív, légy szerény!
 Öröködet te magad választottad:
 A legkisebbet és a legnagyobbat
 A föld színén.

Te választottál: jó neked!
 Jól járt fölötted sorsvető-fonálad.
 Hát simogasd, ahol előtálad,
 A lelkeket.

Nézd, nézd, fönt, lent: özönlenek!
 Szívükön száz seb láthatatlan lángol.
 Kell, hogy te lásd: azért kaptál a Lángtól
 Lámpás szemet!

Lámpás szemet, orvos kezét,
 Szívet, mely ég, mint Mózes csipkebokra:
 Eredj és légy ütődött homlokokra
 Zsongó kenet!

Sík Sándor.